

Merknader til Farsund Kommunes konkrete forslag om å
foreslå Aegir Havbruk AS havbeite område på
Ydstesteinen som kommunes fredningsområde

Notat utarbeidet av Aegir Havbruk AS

T.Kjetil Frøyland, Styrets leder

25/3-2025

Innholdsfortegnelse

Sammendrag	3
Innledning	4
1 Lista - Lindesnes	5
1.1 Værforhold og topografi.....	5
1.2 Kystbruk.....	5
1.3 Fiskeri	6
2. Hummer og hummerfisket.....	7
2.1 Hummerbiologi	7
2.2 Hummereksport på 1600 tallet.....	7
2.3 Dagens hummerfiske.....	8
3 Reguleringer	9
3.1 Program for utvikling og stimulering av havbeite (PUSH)	9
3.2 Havbeiteloven	9
3.3 Villfangst versus akvakultur	9
4. Om fredningsområder for hummer	10
4.1 Om fredningsprosessen i Farsund – Fiskeridirektoratets rolle.....	10
5. Synspunkter og merknader omkring fredningsområdeforslag	12
5.1 Hvorfor Ydstesteinen ikke bør gjøres om til fredningsområde for hummer	12
5.2 Ydstesteinen – hvorfor området er uegnet som fredningsområde.....	12
5.3 Et konstruktivt perspektiv på valg av fredningsområde.....	13
6. Konklusjon	14

Sammendrag

Området mellom Lista og Lindesnes har et unikt potensial for produksjon av hummer. Tidligere sterke hummerforekomster, kombinert med gunstig beliggenhet og naturgitte forutsetninger, gjør denne kyststrekningen særlig godt egnet for utvikling av havbeite som næring.

Aegir Havbruk AS har siden 2006 utviklet og driftet havbeite på Ydstesteinen, og oppnådd fangstrater man ikke har sett siden 1930-tallet. Området er nå et av Norges mest produktive hummerlokaliteter målt i fangst per teinedøgn og har vært arena for betydelig teknologiutvikling, kunnskapsoppbygging og biologisk innsats – herunder utsetting, merking og dokumentasjon av hummerens atferd og overlevelse.

På tross av dette har Farsund kommune foreslått å gjøre Ydstesteinen om til kommunens fremtidige fredningsområde for hummer. Dette skjer uten at det foreligger tydelig dokumentasjon på vurderinger av alternative områder, lokal forankring, eller gjennomført kartlegging i tråd med Fiskeridirektoratets retningslinjer. Forslaget bygger tilsynelatende på en forutsetning om at havbeitekonsesjonen ikke forlenges, uten at dette er rettslig eller faglig avklart.

Valget av Ydstesteinen som fredningsområde fremstår som prematurt, lite gjennomtenkt og uten forankring i verken lokal kunnskap, biologiske kriterier eller et helhetlig forvaltningsperspektiv. Området oppfyller ikke anbefalingene fra Havforskningsinstituttet om størrelse, beliggenhet og rekrutteringspotensial. Bare 4–8 % av Ydstesteinen har produksjonsverdi for hummer, og området er ikke egnet til å ha noen målbar effekt på omkringliggende områder gjennom utvandring eller rekruttering.

Det er grunn til å stille kritiske spørsmål ved kommunens og myndighetenes rolle i denne prosessen. Det foreligger ingen kjent, offentlig tilgjengelig utredning som dokumenterer hvorfor nettopp dette området er valgt, og det er uklart om lokal brukerkunnskap eller involvering har blitt vektlagt. I tillegg kommer det rettslige og etiske utfordringer ved å overføre et aktivt innovasjonsområde til et formelt fredningsområde uten dialog eller kompensierende tiltak for den næringsaktøren som har investert tungt i utviklingen der.

Aegir Havbruk AS ønsker å fortsette å utvikle havbeite som næring og bidra til en bærekraftig forvaltning av hummerbestanden – og vil samarbeide konstruktivt om å finne bedre egnede fredningsområder, basert på vitenskapelige anbefalinger, lokal kunnskap og felles forvaltningsmål. Ydstesteinen bør ikke omgjøres til fredningsområde, men videreutvikles som et sentralt innovasjonsområde for hummerproduksjon.

Innledning

Aegir Havbruk AS har siden 2006 utviklet og driftet havbeite for hummer ved Ydstesteinen. Gjennom målrettet arbeid med utsetting og merking av hummer har selskapet oppnådd fangstrater som ikke er registrert i Norge siden 1930-tallet.

Farsund kommune har i 2023–2024 signalisert et ønske om å benytte dette området som kommunens fremtidige fredningsområde for hummer. Det foreliggende forslaget bygger imidlertid på en forutsetning om at havbeitekonsesjonen ikke videreføres – uten at dette er avklart. Det er heller ikke synliggjort noen vurdering av tidligere vedtak eller utredninger knyttet til fredningsområdet.

Dokumentasjon fra Havforskningsinstituttet (Flødevigen, 31.08.2023), lagt frem i kommunestyremøtet 7. september 2023, viser til bruk av lokal kunnskap og logging fra to fiskere i Farsund, som over flere år har registrert fangstdata fra de første 300 hummerne hvert år. Dette viser at det finnes gode lokale datakilder.

Utover dette foreligger det begrenset informasjon om hvordan kommunen har identifisert egnede områder for fredning. Det gir inntrykk av at det har vært lite systematisk arbeid for å vurdere alternativer, og at Ydstesteinen er valgt uten tilstrekkelig forankring eller konsekvensanalyse. Dette reiser spørsmål om både prosess og prioritering.

1 Lista - Lindesnes

1.1 Værforhold og topografi

Kysten mellom Lindesnes og Lista er kjent for sitt dramatiske landskap, varierende kysttyper og tøffe værforhold. Dette området, som utgjør en del av Norges sørvestlige kystlinje, har lenge vært preget av både naturens krefter og menneskelig aktivitet.

Kystområder og topografi

Landskapet varierer fra bratte, værbitte svaberg og klipper til mer skjermede bukter og sandstrender. Lindesnes, som markerer Norges sydligste punkt, har en hard og forreven kyst med bratte bergformasjoner som stuper rett i havet. Dette fortsetter vestover, hvor man finner dype vik og sund, før terrenget gradvis åpner seg mer rundt Lista-halvøya. Lista skiller seg ut med sitt flatere landskap og lange sandstrender, som står i kontrast til de mer kupertene områdene rundt.

Hav, vind og værforhold

Havet utenfor denne kyststrekningen er kjent for å være svært røft. Her møter Skagerrak og Nordsjøen hverandre, noe som skaper kraftige strømmer og uforutsigbare bølger. Dette gjør kysten særlig utsatt for stormer og høy sjø, spesielt om høsten og vinteren. Vindforholdene er også ekstreme, med sterke vestlige og sørvestlige vinder som kan blåse med voldsom kraft innover land. Lista er spesielt utsatt for disse vindene og er kjent for å være en av Norges mest vindfulle steder. Lindesnes fyr har bølgehøyder som kan nå opptil 25 meter under kraftige uvær, og vindkast med orkans styrke.

Været skifter raskt, med plutselige regnbyger og tåke som kan komme inn fra havet. Sommeren kan by på rolige, vakre dager, men selv da kan været snu raskt. Den barske naturen og de voldsomme værforholdene har preget både kulturen og bosettingen i området, og det er lett å forstå hvorfor denne kyststrekningen har en så sentral plass i norsk sjøfartshistorie.

Ydstesteinen er plassert i mellom Lindesnes og Lista og opplever fremherskende østlige vinder om vinteren og vest- til nordvestlige vinder om sommeren. Utsatte kyststrekninger ved Lindesnes og Lista har en betydelig hyppighet av kuling, selv om sommeren.

1.2 Kystbruk

Kysten mellom Lindesnes og Lista har vært viktig for både fiske, skipsfart og landbruk i århundrer. Tidligere var dette en av Norges mest krevende og risikofylte skipsleder, hvor utallige skip har forlist i møte med de brutale naturkreftene. I dag er sjøtrafikken mer kontrollert, men farvannet er fortsatt krevende. Fiske har spilt en stor rolle, særlig i de mange små fiskeværene og havnene langs kysten. Lista, med sine åpne sletter, er også kjent for jordbruk, og særlig for melk- og kjøttproduksjon. Turisme har blitt en økende næring, med folk som søker seg til de storslåtte kystlandskapene for friluftsliv, surfing og fuglekikking.

1.3 Fiskeri

Farsund og Lyngdal har en svært begrenset andel av fiskerilandinger i Agder i 2024. Farsund registrerer kun **7 tonn**, tilsvarende **0,23 %** av fylkets total, mens Lyngdal har enda mindre med **3 tonn**, som utgjør **0,11 %**.

Fiskemottakene i begge kommunene har blitt nedlagt med jevne mellomrom **på grunn av manglende råvarer fra regionen**. Med redusert fiskeriaktivitet og færre fangster tilgjengelig, har det ikke vært økonomisk grunnlag for å opprettholde mottaksanleggene. Dette har ført til at eventuelle lokale fiskere må levere fangsten i andre kommuner eller redusere aktiviteten ytterligere.

Dette skiller seg tydelig fra kommuner som Lindesnes og Kristiansand, hvor større mengder fisk fortsatt landes. Utviklingen i Farsund og Lyngdal reflekterer en bredere utfordring for fiskerinæringen i regionen, der redusert ressursgrunnlag fører til mindre aktivitet og svekket infrastruktur for mottak og videreforedling.

Landinger i Norge fra norske og utenlandske fartøy fra og med 2022

Oppdatert: 28.11.2024 01:15:00

Periode

Hittil i år

Trinn 1: Velg fylke

Landinger per fylke hittil i 2024

Landingsfylke	Rundvekt (tonn)	% av kvantum i Norge
Finnmark	165 525	7,7%
Troms	306 618	14,2%
Nordland	278 422	12,9%
Trøndelag	105 960	4,9%
Møre og Romsdal	494 587	23,0%
Vestland	249 338	11,6%
Rogaland	548 716	25,5%
Agder	3 008	0,1%
Telemark	303	0,0%
Vestfold	371	0,0%
Østfold	730	0,0%
Oslo	9	0,0%
Akershus	7	0,0%
Sum alle fylker	2 153 595	100,0%

Trinn 2: Velg kommune

Landinger per kommune i Agder hittil i 2024

Landingskommune	Rundvekt (tonn)	% av kvantum i fylket
ARENDAL	239	7,93%
FARSUND	7	0,23%
FLEKKEFJORD	217	7,22%
GRIMSTAD	269	8,94%
KRISTIANSAND	1 000	33,25%
LILLESAND	21	0,69%
LINDESNES	942	31,32%
LYNGDAL	3	0,11%
RISØR	310	10,32%
Sum alle kommuner	3 008	100,00%

Utviklingen i Farsund og Lyngdal reflekterer en bredere utfordring for fiskerinæringen i regionen, men viser samtidig potensialet for ny marin næring – som havbeite – der tradisjonelt fiskeri ikke lenger er bærekraftig.

2. Hummer og hummerfisket

2.1 Hummerbiologi

Den europeiske hummeren (*Homarus gammarus*) er et krepsdyr som lever i kystnære, steinete områder fra Nord-Afrika til Tysfjord i Norge. Den kan bli over 60 cm lang og veie mer enn 5 kg, men vokser sakte og blir vanligvis ikke kjønnsmoden før etter 5–7 år. Hummeren har to karakteristiske klør: én kraftig "knuseklo" og én skarp "sakseklo", som brukes til å fange og bearbeide bytte. Den er hovedsakelig nattaktiv og tilbringer dagene skjult i hulrom og sprekker. Hummeren skifter skall for å vokse, og er spesielt sårbar rett etter skallskiftet. Dietten består av fisk, bløtdyr, børstemark og åtsler. Hunnene bærer eggene under halen i opptil ett år før klekking. Arten er sårbar for overfiske, og det er innført fangstreguleringer i mange områder for å beskytte bestanden. Med dagens klimatiske forhold ligger Norge i utkanten av hummerens naturlige utbredelsesområde, og i enkelte år kan reproduksjonen være svært begrenset.

2.2 Hummerekseport på 1600 tallet

På 1600-tallet var hummerfiske en viktig næring langs kysten mellom Lista og Lindesnes, og regionen spilte en betydelig rolle i eksporten av hummer til England og Nederland. Hummeren fra dette området var høyt verdsatt på grunn av sitt harde skall og gode kvalitet, noe som gjorde den ettertraktet i europeiske markeder.

Fangst og handel

Hummer ble fanget med primitive teiner laget av tre og vidjer, ofte satt ut i de steinete buktene langs kysten. Fiskerne brukte små robåter og håndlagde redskaper, og fangsten ble levert til lokale handelsmenn eller direkte til utenlandske kjøpmenn som opererte i havnene.

Eksporten var drevet av økende etterspørsel i England og Nederland, hvor hummer ble ansett som en delikatesse blant borgerskapet og aristokratiet. I Nederland var særlig handelsbyene Amsterdam og Rotterdam sentrale mottakere, mens engelske havnebyer som London importerte store mengder norsk hummer.

Transport og eksport

For å frakte hummeren levende over lange avstander ble den ofte oppbevart i sjøvannsfylte beholdere eller i spesialbygde trekar ombord på skip. Reiseveien kunne være lang og krevende, men hummeren overlevde relativt godt under transporten. I enkelte tilfeller ble levende hummer holdt i egne oppbevaringskummer i havnene før videre utskiping.

Handelen med hummer var en del av en større økonomisk forbindelse mellom Sør-Norge og Nord-Europa, der også trelast, fisk og andre sjømatprodukter ble eksportert. Hummerfisket var sesongbasert, men ga likevel en betydelig ekstrainntekt til kystsamfunnene i området.

Nedgang og regulering

Mot slutten av 1600-tallet økte presset på bestandene, og fangstmetodene førte til en merkbar reduksjon i hummerforekomstene langs kysten. Dette førte etter hvert til behov for reguleringer og begrensninger i fangsten, men eksporten til England og Nederland fortsatte i flere hundre år, om enn i mindre skala enn i storhetstiden.

Denne tidlige handelen viser hvordan kystsamfunnene mellom Lista og Lindesnes var tett integrert i internasjonal handel allerede på 1600-tallet, og hvordan naturressurser fra norskekysten fant veien til noen av Europas viktigste markeder.

2.3 Dagens hummerfiske

Farsund hadde i 2017 404 stk registrerte hummerfiskere. I 2024 var tallet 451. Tallet inkluderer fritidsfiskere og yrkesfiskere.

Tabellen nedenfor gir en oversikt over registrert mengde levert hummer i et utvalg Agder-kommuner for årene 2023 og 2024.

	Farsund	Flekkefjord	Lindesnes	Lyngdal
2023	0kg	1210kg	775kg	955kg
2024	284kg	925kg	774kg	0kg

3 Reguleringer

3.1 Program for utvikling og stimulering av havbeite (PUSH)

Det norske hummerprogrammet PUSH (Program for Utvikling av Havbeite) ble etablert på 1990-tallet for å møte utfordringer knyttet til den sterkt reduserte hummerbestanden i norske farvann. Nedgangen i bestanden skyldtes hovedsakelig overfiske og manglende/mislykkede forvaltningstiltak.

Hovedmålene med PUSH var:

1. **Bevaring og oppbygging av hummerbestanden** – gjennom yngelutsetting
2. **Utvikling av hummeroppdrett og havbeite** – for å kunne sette ut oppdrettet hummer i naturen og dermed bidra til økt bestand.
3. **Forskning på yngelproduksjon** – for å skape et bedre grunnlag for bærekraftig forvaltning og næringsutvikling.

Programmet bidro til økt kunnskap om hummerens livssyklus, oppdrettsmetoder og effektene av havbeiteområder, men møtte også utfordringer knyttet til kostnader og overlevelse av utsatt hummer i naturen.

3.2 Havbeiteloven

Siden 1909 har utsetting av hummer vært forsøkt som et alternativt redskap til forvaltning for å øke bestanden. Resultater i form av økede fangster fra tidligere utsettinger har imidlertid vært vanskelig å dokumentere på grunn av at gjenfangst har blitt for lavt prioritert. Program for Utvikling og Stimulering av Havbeite (PUSH) startet opp høsten 1990. Hummerdelen av programmet med storskalautsetting av hummerunger var basert på et forskningsprogram med sikte på rehabilitering av hummerbestanden. Havbeiteloven ble på grunnlag av resultatene fra PUSH programmet vedtatt i desember 2000 og åpnet opp for en forsiktig utvikling av Havbeite med hummer.

3.3 Villfangst versus akvakultur

Over halvparten av verdens sjømatproduksjon kommer nå fra akvakultur, og denne andelen øker jevnlig. Ifølge FAO (2022) og støttet av USAs National Aquaculture Development Plan (2024), er ca. 52–54 % av all sjømat globalt produsert gjennom oppdrett (akvakultur), mens ca. 46–48 % fortsatt kommer fra villfangst.

Havbeite og kultivering regnes som en del av akvakultursektoren, men utgjør en liten andel av den totale globale produksjonen og inngår gjerne under "conservation aquaculture" eller "restocking"-initiativer. I USA brukes slike metoder for å støtte både kommersielle og rekreasjonelle fiskerier, samt for å gjenopprette truede arter

Det kan være vanskelig å ta innover seg at havet må dyrkes på samme måte som landjorda fordi vi tradisjonelt har sett på havet som en uendelig ressurs, der fisk og skalldyr alltid har vært tilgjengelige uten menneskelig inngrep. I motsetning til landbruk, hvor dyrking, gjødsling og avl har vært nødvendige for å opprettholde produksjonen, har fiskeriene i stor grad basert seg på villfangst.

Men etter hvert som overfiske og klimaendringer påvirker bestandene, blir det tydelig at havet ikke kan gi ubegrensede fangster uten aktiv forvaltning og dyrking. Oppdrett, havbeite, kunstige rev og bærekraftig høsting av marine ressurser kan være nødvendig for å sikre stabile inntekter og matforsyning. Likevel møter slike tiltak ofte motstand, enten på grunn av økonomiske investeringer, miljøhensyn eller kulturell skepsis til å "temme" havet på samme måte som vi har gjort med landjorda.

I tillegg krever en slik overgang nødvendige eierkonstellasjoner, der rettigheter til marine ressurser og havområder må fordeles og reguleres. Dette kan føre til motstand fra de som tidligere har fisket fritt, uten restriksjoner eller kostnader, og som nå ser på reguleringer og privat eierskap som en trussel mot deres tradisjonelle virke. Overgangen fra fri høsting til forvaltet produksjon utfordrer ikke bare økonomiske strukturer, men også dype kulturelle forestillinger om havet som en åpen og allmenn ressurs.

Det er vel verdt å merke seg at fangst per teinedøgn ser ut til å ligge på et nivå der det fortsatt oppleves som verdt innsatsen for en fisker og en hobbyfisker. Dersom fangsten øker, vil dette sannsynligvis motivere til økt innsats og flere som deltar i fisket. Tilsvarende vil en nedgang i fangst per teine kunne føre til at færre finner det interessant å sette teiner, rett og slett fordi avkastningen ikke står i forhold til innsatsen.

4. Om fredningsområder for hummer

Tilrettelegging for etablering av fredningsområder for hummer ble drevet frem av Havforskningen i Flødevigen ved Arendal. Kanskje var de inspirert av Bergensavdelingens arbeid med PUSH programmet. Flødevigen har hatt en mer kystøkologisk tilnærming enn bergensavdelingen som har vært mer næringsrettet. Arbeidet resulterte imidlertid i at Havebeitet i Farsund og Fredningsområdene som den gang ble etablert kom i gang omtrent samtidig i 2006. De 4 områdene som da ble etablert i Skagerrak var: Kvernskjær på Hvaler; Bolærne på Nøtterøy; Risør i Risør havn og Flødevigen i Arendal.

4.1 Om fredningsprosessen i Farsund – Fiskeridirektoratets rolle

Det er usikkert hvilken rolle Fiskeridirektoratet har hatt så langt i arbeidet med å etablere et nytt fredningsområde for hummer i Farsund. I følge Fiskeridirektoratets egne nettsider fremgår det i hvert fall at prosessen er som følger:

Det er kommunen som må ta initiativ til å sette i gang en prosess med sikte på å etablere et fredningsområde for hummer.

Kommunens beslutning om å ta initiativ oversendes til Fiskeridirektoratet. Den videre prosessen gjennomføres av kommunen i samspill med Fiskeridirektoratet. Prosessen omfatter å:

- *utarbeide forslag til områder*
- *kartlegge fiskeriaktiviteten i dem*
- *identifisere og vurdere eventuelle interessekonflikter*
- *holde lokale høringer*

Fiskeridirektoratet vil bidra med informasjon om fiskeriaktiviteten i områdene, i tillegg til den som må hentes inn fra relevante interesseorganisasjoner. Yrkesfiskere, både de lokale og de som er hjemmehørende andre steder, samt aktive fritidsfiskere, vil være gode informanter i prosessen med å identifisere egnede områder for hummeren.

Den lokale kunnskapen som benyttes, alt lokalt informasjonsarbeid og høringer må bli dokumentert. Fiskeridirektoratet legger vekt på om bredden i arbeidet er tilstrekkelig til at alle relevante interesser og dermed eventuelle interessemotsetninger er kartlagt. Dette er nødvendig for å sikre at området er så godt lokalt forankret at reglene blir fulgt uten at det må brukes mye ressurser på kontroll.

Kommunens forslag til fredningsområde må behandles politisk før det sendes over til Fiskeridirektoratet. Fiskeridirektoratet vurderer om forslaget er tilstrekkelig dokumentert, og sender forslaget ut på nasjonal høring. Fiskeridirektoratet fastsetter forskrift om fredningsområde med hjemmel i havressurslova § 16. Fiskeridirektoratet har kompetanse til å senere endre eller oppheve et etablerte fredningsområder

Det er foreløpig uklart i hvilken grad Farsund kommune har fulgt prosessen slik den er beskrevet av Fiskeridirektoratet. Det er kjent at det har vært både medieomtale og et folkemøte i forbindelse med saken, og under folkemøtet kom det tydelig frem at mange ikke ønsket et fredningsområde etablert i kommunen. Likevel fremstår det som uklart om det er gjennomført en helhetlig kartlegging av aktuelle områder, fiskeriaktivitet eller mulige interessemotsetninger, slik direktoratet legger opp til.

Så langt er det vanskelig å finne dokumentasjon på at det har vært en systematisk vurdering av alternative lokaliteter basert på lokal kunnskap og faglige kriterier. Det kan heller ikke spores en tydelig dialog med alle berørte parter, inkludert Aegir Havbruk AS, som har hatt konsesjon og aktivitet på Ydstesteinen i nærmere to tiår.

Selv om det er forståelig at kommunen ønsker å bidra til å styrke hummerbestanden, er det avgjørende at valg av lokalitet skjer på et informert grunnlag og i dialog med aktørene det faktisk gjelder. God lokal forankring og åpenhet i prosessen er også viktig for å sikre at et eventuelt fredningsområde får den ønskede effekten og blir akseptert i lokalsamfunnet..

5. Synspunkter og merknader omkring fredningsområdeforslag

5.1 Hvorfor Ydstesteinen ikke bør gjøres om til fredningsområde for hummer

Å gjøre Ydstesteinen til fredningsområde for hummer er etter vårt syn et dårlig og lite gjennomtenkt forslag.

Aegir Havbruk har i dette området lyktes i å utvikle utsettingsteknologi som har ført til fangstrater man ikke har sett siden 1930 tallet.

Aegir Havbruk har et ønske om å fortsette å utvikle havbeite som næringsgren på Ydstesteinen. Selskapet har en ikke ubetydelig utestående verdi i form av biomasse(hummer), lokal erfaringsbasert kunnskap om havbeite i fra området. Med utgangspunkt i funnene på Ydstesteinen er det presentert et pilotprosjekt for to fiskeriministre hvor produksjonen er ventet å ligge på 300 tonn. Pilotprosjektet er foreslått å ligge mellom Lista og Lindesnes. Vi ønsker å fortsette arbeidet for å få realisert dette initiativet. Ydstesteinen vil bli benyttet til å utvikle enda mer effektiv hummerutsettingsteknologi.

Ydstesteinen er i dag dessuten i aktiv bruk. Bruken har siden 2006 vært kontinuerlig og det har aldri vært driftstans jf. Havbeiteforskriftens §17. I henhold til havbeiteforskriften er varighet på konsesjonen satt slik at man skal kunne gjennomføre én syklus i løpet av de 10 årene man har konsesjonen inntil man må søke om forlengelse. Aegir Havbruk AS har 16 sykluser i sjøen som man ønsker å høste resultatene av!

Vi viser også til dialogen med Farsund kommune om de juridiske spørsmålene knyttet til en eventuell omgjøring. Det er klart at en avvikling av havbeitevirksomheten på Ydstesteinen vil være både tidkrevende og kontroversiell – og at Aegir Havbruk vil motsette seg en slik omgjøring.

Omgjøringen av området fra havbeite til fredning kan dessuten også ha noen genetiske aspekter ved seg som ingen ser ut til å ha vurdert eller reflektert over.

5.2 Ydstesteinen – hvorfor området er uegnet som fredningsområde

Ydstesteinen ble opprinnelig valgt som lokalitet for havbeite fordi det var et relativt isolert område med begrenset hummerfangst og lav aktivitet fra andre brukere. Dette gjorde området velegnet for eksperimentell og kontrollert utsetting av hummer. Men de samme egenskapene som gjør Ydstesteinen godt egnet som havbeite, gjør ikke nødvendigvis at område er godt egnet som fredningsområde.

Ifølge Fiskeridirektoratets retningslinjer for etablering av fredningsområder bør områdene:

- Ha god hummerbestand
- Ha varierte og egnede bunnforhold
- Være lett tilgjengelige og identifiserbare, også uten avansert navigasjonsutstyr
- Være store nok til å gi reell bestandsoppbygging og effekt på nærliggende områder

Havforskningsinstituttet anbefaler i tillegg at fredningsområder legges i større, beskyttede og sentralt plasserte kystområder, der rekrutteringen av hummeryngel og spredning til andre områder er høyere. Ydstesteinen tilfredsstiller ikke disse kriteriene.

Selv om Ydstesteinen teknisk sett utgjør rundt 1,7 km², er det kun 4–8 % av området som faktisk har egenskaper som gjør det relevant for hummerproduksjon og oppvekst. Det er dermed ikke stort nok – verken i fysisk eller funksjonell forstand – til å oppfylle intensjonen bak fredningsområdene.

Mellom 2007 og 2020 har Aegir Havbruk fisket, merket og satt ut totalt 1200 hummere over 18 cm totallengde, i tillegg til utsetting av mindre hummer. Av disse er kun to individer registrert utenfor området i ettertid. Disse to ble først fanget andre steder i Farsund og deretter merket og satt ut på Ydstesteinen, før de igjen ble gjenfanget utenfor. Dette indikerer svært begrenset utvandring fra området og lav sannsynlighet for at en eventuell fredning her vil ha effekt i nærliggende områder.

Å gjøre området om til fredning, vil derfor trolig ha liten eller ingen målbar effekt på hummerbestanden i omkringliggende farvann – og vil i stedet svekke et allerede fungerende tiltak for oppbygging av den sterkt reduserte hummerbestanden i Norge.

5.3 Et konstruktivt perspektiv på valg av fredningsområde

Hummeren er oppført på rødlisten i kategorien *nær truet*, og de registrerte fangstene er på et historisk lavt nivå. Det er derfor allment anerkjent at tiltak er nødvendige for å gjenoppbygge bestanden. Likevel kan det stilles spørsmål ved om det per i dag finnes grunnlag for et fredningsområde i Farsund – spesielt når valget av Ydstesteinen kan oppleves som en nødløsning snarere enn et strategisk valg basert på anbefalinger fra forskning og lokal ekspertise.

Samtidig ser vi viktigheten av å være løsningsorienterte og konstruktive. Det burde være mulig å finne områder med tilstrekkelig størrelse og økologisk kvalitet, slik Havforskningsinstituttet anbefaler. Men slike områder kan være krevende å etablere uten lokal støtte, data og innsikt.

Aegir Havbruk ønsker å bidra til å realisere intensjonene bak både fredningsområder, havbeite og øvrige reguleringer – nemlig å sikre en bærekraftig fremtid for hummerbestanden. Vi har allerede inngått samarbeid med Flekkefjord videregående skole, og ser potensial for å utvikle lignende prosjekter i samarbeid med forskningsmiljøer som Universitetet i Agder. Samarbeidet kan utvides til å omfatte bredere økologiske undersøkelser, ikke bare hummer, og slik bygge ny kunnskap for kystforvaltningen.

Farsund kommune har dessuten særdeles gode forutsetninger for å utvikle et godt og kunnskapsbasert fredningsområde. Gjennom mange år har lokale fiskere samlet inn fangstdata som gir unike tidserier – en uvurderlig ressurs i arbeidet med å dokumentere effekten av tiltak over tid. Regionen har en rik historie knyttet til hummerfiske, og koblingen mellom fredningsområde og havbeite åpner for en helhetlig tilnærming til bestandsforvaltning.

Vår visjon er å bidra til gjenoppbyggingen av en bærekraftig hummerbestand, slik at området i fremtiden igjen kan levere hummer i næringsmessig interessante mengder – til glede for både økosystemet, lokalsamfunnet og fremtidige generasjoner.

6. Konklusjon

Aegir Havbruk AS mener at Farsund kommunes forslag om å etablere Ydstesteinen som fredningsområde for hummer er basert på mangelfull saksbehandling og mangler forankring i både faglige vurderinger og lokal kunnskap. Området er i dag i aktiv og kontinuerlig bruk for havbeite, og har dokumentert betydelig effekt på hummerbestanden. Det er gjennomført betydelige investeringer, forskning og utviklingsarbeid på lokaliteten, som nå står i fare for å bli avbrutt midt i en vellykket utviklingsprosess.

Ydstesteinen oppfyller verken de anbefalte kriteriene for fredningsområder – som størrelse, beliggenhet eller rekrutteringspotensial – og fremstår derfor som lite egnet i et større bestandsforvaltningsperspektiv. En omgjøring til fredningsområde på dette grunnlaget risikerer å undergrave både et fungerende tiltak og muligheten til å utvikle ny næringsvirksomhet innen marin ressursforvaltning.

Aegir Havbruk er positive til etablering av fredningsområder som del av en helhetlig forvaltning av hummer langs norskekysten. Men for at slike tiltak skal ha reell effekt, må de være kunnskapsbaserte, lokalt forankret og faglig begrunnet. Vi oppfordrer derfor Farsund kommune til å gjennomføre en bredere vurdering av mulige lokaliteter i samarbeid med berørte parter, inkludert næringsaktører, lokale fiskere og forskningsmiljøer.

Ydstesteinen bør videreføres som havbeite og utviklingsområde for fremtidens bærekraftige hummerforvaltning – til beste for både natur, lokalsamfunn og framtidig næringsutvikling.